

РОЗБАЛАНСОВАНІСТЬ У СФЕРІ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

За останні декілька років у зв'язку із ускладненням та нестабільністю суспільно-політичної ситуації в Україні поглибились негативні тенденції в усіх сферах соціально-економічного життя населення. Особливо це стосується процесів формування і розподілу доходів населення України та її регіонів, що визначають рівень добробуту всього суспільства. Процеси інфляції, зростання цін на споживчі товари та послуги, падіння реальної заробітної плати і доходів призвели до зниження купівельної спроможності населення, зростання масового безробіття, погіршення демографічної ситуації, і, як наслідок, до поглиблення соціально-економічної кризи.

Сучасна ситуація у сфері доходів населення характеризується не тільки зниженням їх рівня, а й необґрунтованою розбалансованістю у розподілі на підприємствах, за галузями, на міжгалузевому і міжрегіональному рівнях. Непомірно високий рівень диференціації доходів посилює соціальну напругу в суспільстві та сприяє тіньовим розподільчим процесам.

Нерівність за доходами для суспільства з ринковими відносинами є природним, закономірним та необхідним явищем, оскільки нерівний майновий статус його членів вважається одним з потужних стимулів соціально-економічного прогресу за умови створення для кожного громадянина відносно однакових можливостей щодо реалізації свого потенціалу [4, с. 23]. Однак, у зв'язку з бідністю значної частини населення України, надмірна диференціація за доходами набуває соціальної гостроти.

В основі регіональної диференціації рівня життя населення лежить ряд чинників, обумовлених історичною трансформацією територій, особливостями галузевої структури економіки, природно-ресурсним, інвестиційним, інноваційним, фінансовим та соціальним потенціалом регіону. Надзвичайно

важливою проблемою формування та розподілу доходів населення є забезпечення прийняттого рівня міжрегіональної диференціації, адже саме регіональна нерівність є найнебезпечнішою та найбільш несправедливою.

За даними Державної служби статистики України [7] диференціація доходів населення у 2014 р. за регіонами у порівнянні з попереднім періодом поглибилась. Різниця між максимальними (м. Київ) і мінімальними (Закарпатська обл.) доходами на душу населення у 2014 році досягла 72,9%, тоді як за міжнародними стандартами розмах варіації за цим показником не повинен перевищувати 20%. У 2014 році наявний дохід у розрахунку на одну особу був вищий за середній рівень по Україні лише у трьох адміністративно-територіальних одиницях, а саме, у м. Київ (237,1%), Запорізькій (112,3%) та Київській (102,3%) областях. Найнижчий рівень наявного доходу у розрахунку на одну особу порівняно із середнім по країні за вказаний період серед регіонів зафіксовано у Закарпатській (64,2%), Чернівецькій (68,5%) і Тернопільській (69,6%) областях. В цілому у 2014 р. порівняно з попереднім роком відбулось посилення розбалансованості наявного доходу населення у розрахунку на одну особу за регіонами [7].

Загальний процес розшарування населення за рівнем грошових доходів посилюється регіональними відхиленнями в рівні оплати праці. У січні-вересні 2015 року середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників підприємств, установ, організацій (з кількістю працюючих 10 осіб і більше) за в середньому по Україні склала 4012 грн. Перевищення середнього рівня за даним показником зафіксовано лише у чотирьох адміністративно-територіальних одиницях: у м. Київ – 6400 грн. (159,5%), Донецькій – 4887 (121,8%), Дніпропетровській – 4240 (105,7%) та Запорізькій областях – 4039 грн. (100,7%). Найнижчий рівень середньомісячної заробітної плати за вказаний період зберігся у Тернопільській області – 2827 грн. (70,5%), Чернігівській – 2874 грн. (71,6%) і Херсонській області – 2953 грн.(73,6%). Відношення найвищого рівня середньомісячної зарплати (м. Київ) до найнижчого (Тернопільська область) за 9 місяців поточного року склало 2,3 рази [7].

Причому, як показують дослідження, розбіжності в заробітній платі за регіонами не пов'язані з відмінностями в продуктивності праці або з результатами виробничої діяльності.

Статистичні дані за останні декілька років [7] свідчать, що на тлі різкого зниження реальних доходів населення відбувається посилення їх поляризації, у тому числі за регіонами, що приводить до дисбалансу економіки та поглиблює кризу соціально-економічної сфери. У зв'язку з цим виникла нагальна необхідність у встановленні критичної межі для показників, що характеризують процеси розбалансованості, а також у розробці заходів щодо забезпечення призупинення деструктивних процесів та зменшення диспропорцій у показниках доходів населення територій [5, с. 205]. Ситуація, що склалася у сфері доходів в Україні характеризується великим накопиченням соціальної напруги, зниження якої можливе за рахунок створення умов для згладжування дисбалансу у соціально-економічному регіональному розвитку, що стане фундаментом для подолання бідності, зростання заробітної плати та доходів населення, розвитку економічної бази регіонів.

Література:

1. Вахович І.М., Пушкарчук І.М. Механізми подолання регіональної диференціації рівня життя населення України // Економічний форум, 2015 р., №1, с. 41-49.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. Офіційний сайт, – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
3. Заяць В.С. Формування доходів населення України: особливості та тенденції // Демографія та соціальна економіка, 2015, № 2 (24). – с. 116-128. (5)
4. Ільєнко Н., Спасенко Ю. Забезпечення оптимальної диференціації заробітної плати – важливий напрям регулювання оплати праці // Україна: аспекти праці, №1, 2015. – с. 22-27.
5. Полякова С.В. Територіальна диспропорційність рівня життя населення: теоретичні аспекти дослідження // Демографія та соціальна економіка, 2014, № 2 (22) – с. 198-207.